

Udskriftsdato: 15. december 2025

2009/1 BSF 17 (Gældende)

Forslag til folketingsbeslutning om ændring af den kommunale styrelseslov

Ministerium: Folketinget

Fremsat den 22. oktober 2009 af Rasmus Prehn (S), Magnus Heunicke (S), Thomas Jensen (S),
Maja Panduro (S) og Julie Skovsby (S)

Forslag til folketingsbeslutning

om ændring af den kommunale styrelseslov

Folketinget pålægger regeringen at ændre den kommunale styrelseslov, således at kommuner som Frederiksberg, København, Århus, Aalborg og Odense, som efter den kommunale styrelseslovs § 64 og § 64 a har mulighed for at vælge styreformer med delt administrativ ledelse, får mulighed for på forsøgsplan at afprøve nye styreformer efter flertalsprincippet som f.eks. kommunal parlamentarisme.

Bemærkninger til forslaget

I modsætning til styreformen i de fleste danske udvalgsstyrede kommuner, hvor udvalgsformændene er valgt ved flertalsvalg og udgår af det samme politiske flertal, vælges de administrativt ansvarlige borgmestre/rådmænd efter forholdstal i kommuner med magistrats- eller mellemformsstyre.

Den nuværende styrelseslov indeholder derfor ikke mulighed for at indføre kommunal parlamentarisme eller andre styreformer med delt administrativ ledelse valgt efter flertalsprincippet.

I de omtalte kommuner, der har mulighed for en delt administrativ ledelse, har Frederiksberg valgt ikke at benytte muligheden, Århus har som den eneste kommune valgt magistratsstyreformen, mens Aalborg, Odense og København har mellemformsstyre med delt administrativ ledelse.

En forvaltning styret af borgmestre/rådmænd, der er valgt efter forholdstal, ser på papiret demokratisk ud, fordi det medfører en stor politisk magtspredning, hvor såvel mindretal som flertal inddrages i den daglige politiske opgaveløsning. I daglig praksis giver det dog en række vidtrækkende problemer, der specielt i København har været fremtrædende.

For det første er der et helt grundlæggende demokratisk problem ved styreformen. I kommuner med mellemformsstyre og magistratsstyre har den almindelige borger mere end svært ved at gennemskue, hvem eller hvilke politiske partier der har det politiske ansvar for en given kommunal opgave eller sag. Det betyder, at borgerne har meget svært ved at bedømme partierne og politikerne for deres arbejde i en given valgperiode. Der hersker nemlig en stor grad af ugenomsigtighed og uklarhed i organisationen: i kompetencefordelingen mellem udvalg, borgmester og forvaltning og i de beslutninger, der træffes.

Et andet væsentligt problem er, at borgmesteren/rådmanden, der har det øverste ansvar for forvaltningen, sagtens kan være i opposition til flertallet i det udvalg, der træffer de politiske beslutninger, fordi borgmesteren/rådmanden er valgt efter forholdstal. Derfor risikerer borgmesteren/rådmanden at skulle gennemføre og være ansvarlig for politiske tiltag, han/hun er dybt uenig i, og kommer derfor til mere eller mindre tilsigtet at modarbejde de vedtagne politiske tiltag.

Adskillige eksperter, kommissioner, rapporter og et bredt udsnit af politikere har således også påpeget en lang række andre u hensigtsmæssigheder ved mellemformsstyret og ved en styreform, hvor borgmestre/rådmænd er valgt efter forholdstal. Professor i statskundskab ved Syddansk Universitet Poul Erik Mouritzen har ridset problemet kort op: *»Det svarer til, at statsminister Lars Løkke Rasmussen (V) skulle have Villy Søvndal (SF), Helle Thorning (S) og Margrethe Vestager (R) med i sin regering«* (jf. *»København taber fart og kraft«*, Morgenavisen Jyllands-Posten den 8. september 2009). Det giver selvsagt alvorlige administrative og ledelsesmæssige problemer.

De vigtigste punkter i den verserende debat omkring mellemformsstyret har, udover de ovenfor nævnte, været:

- 1) Mindretallet varetager ikke sin rolle som kritisk opposition og vagthund, da mindretallet er fedtet ind i alle beslutninger som medansvarlig i den administrative ledelse og den daglige økonomiske styring. Der er ingen klar skelnen mellem opposition og flertal, som vi f.eks. kender det fra den parlamentariske situation i Folketinget.
- 2) De selvstændige forvaltninger under de forskellige borgmestre skaber en dårlig ramme for en gennemskuelig, ensartet og effektiv økonomistyring og opgaveløsning.
- 3) Styreformen medfører store ledelsesmæssige problemer, da det er meget vanskeligt at gennemføre en effektiv, dynamisk, politisk og økonomisk ledelse. En overordnet økonomisk prioritering og gennemslagskraft er vanskelig, når hver forvaltning, med den ansvarlige borgmester/rådmand i spidsen, kæmper imod hinanden om de begrænsede midler.
- 4) Den delte ledelse gør det svært for kommunen at tale med én stemme. Det besværliggør forhandlinger med store virksomheder og andre eksterne partnere.

Specielt i København har diskussionen om den nuværende styreform raset. En OECD-rapport om hovedstadens konkurrenceevne fra januar 2009 anbefalede således entydigt, at Københavns Kommunes styreform ændres fra den nuværende til en enhedsforvaltning med flertalsstyre (jf. OECD Territorial Reviews: Copenhagen, Denmark (Governance, 2009, no. 5).

Rambøll Management har gennemført flere analyser af Københavns Kommunes administrative udgifter, der har vist, at de administrative udgifter under mellemformsstyret lå unaturligt højt, og at en ændret styreform og enhedsforvaltning kunne give besparelser på op til 139 mio. kr. (jf. Analyse af administrationsudgifter: Københavns Kommune/Rambøll Management, 2009).

To af de førende eksperter på kommunalområdet, professor Jørgen Grønnegaard Christensen ved statskundskab på Aarhus Universitet og professor Poul Erik Mouritzen ved Syddansk Universitet er begge enige i, at den er helt gal med styreformen i København: *»Efter min vurdering er styreformen i København den værst tænkelige.«* (jf. *»Skandalerne klæber sig til Københavns Kommune«* i Morgenavisen Jyllands-Posten den 2. august 2009).

Forslagsstillerne er derfor af den overbevisning, at der eksisterer et stærkt behov for at afprøve alternative styreformer i København, som også andre kommuner med mellemforms- eller magistratsstyre kunne have gavn af.

Efter forslagsstillernes opfattelse indfrier de alternative styreformer, som f.eks. det almindelige udvalgsstyre efter flertalsprincippet, der allerede findes i den nuværende kommunale styrelseslov, langt fra de krav og forventninger, der er til en effektiv og optimal ledelse af landets største kommune.

I det almindelige udvalgsstyre er borgmesteren den eneste fuldtidsansatte politiker. I storkommuner som København vil det betyde en kæmpe arbejdsbelastning for overborgmesteren, der alene ville stå med det politiske ansvar for et budget på mange milliarder. Derudover er der ekstremt stor mediebevågenhed på hovedstaden og en række politiske sager, der kræver en politisk reaktion og handling. Det er yderst tidskrævende for de ledende politikere og derfor ikke efter forslagsstillernes opfattelse foreneligt med kun én fuldtidsansat politiker.

Forslagsstillerne er yderligere af den opfattelse, at embedsmænd i administrationen ville opnå en uforholdsmæssig stor magt, og at det kommunale selvstyre ville miste noget af sin legitimitet, hvis borgmestrenes/rådmændenes administrative ansvar pålægges embedsmænd i administrationen.

Internationalt set er Sverige og Danmark de eneste lande, der stadig fastholder et kommunalt udvalgsstyre. Alle andre steder er man gået over til mere moderne og visionære styreformer. Forslagsstillerne er derfor overbevist om, at der er behov for at tænke nyt og afprøve nye tiltag og styreformer. Et oplagt alternativ vil være et parlamentarisk styre, som man bl.a. har indført i Oslo, der styres efter de samme parlamentariske principper, som vi kender fra Folketinget og danske regeringer. Denne styreform er i langt højere grad forenelig med en moderne og effektiv ledelse og vil løse mange af de problemer, der er opstået i kølvandet af den nuværende kommunale styreform. Det er nu 23 år siden, at Oslo med stor succes indførte kommunal parlamentarisme på forsøgsplan, den mulighed vil forslagsstillerne også give de største kommuner i Danmark.

Skriftlig fremsættelse

Rasmus Prehn (S)::

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om ændring af den kommunale styrelseslov.

(Beslutningsforslag nr. B 17).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.